

ZORA

**Glasiló katoliško-
narodnega dijaštva**

Leto XIII. Štev. 9.

Urednik M. Božič.

Zora izhaja vsak mesec
20ega ter stane celo-
letna naročnina R 3⁻,
:: za dijake R 2⁻. ::

Kat. tiskarna, Ljubljana.

Vsebina:

Program sestanka sloven. in hrvaškega katoliškega dijaštva v Zagrebu	133
Jos. Puntar:	
Temelji in cilji organizacije s posebnim ozirom na kat.-narodno dijaško strujo	134
A. Š.:	
Visoka šola za zemljedelstvo na Dunaju	138
France Štele:	
Kam k prostovoljcem?	141
E. T.:	
O izobraženem proletarijatu	146
Maksimov;	
Pogovor	147
Glasnik:	
Iz naših društev. — Iz „Zarje“	148
Platnice:	
Omladina. — Odgovor zabilježevalca. — Slovenščina na gimnazijah. — Bonafide: Volitve. — Listnica uredništva.	

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Frančiškanske ulice
brez pristavka: hotel Union — ker je dotični hotel samostojen del poslopja.

Uredništva se tikajoče stvari je pošiljati na naslov: Mirko
:: :: Božič, phil., Dunaj, IX., Waisenhausgasse 16/3. :: ::

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov pošt. hran., ali pa po nakaznici na
upravništvo Zore, Ljubljana, pisarna Katoliške tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Podlesnik.

Zadnja »Omladina« piše: »prosimo »Zora«, naj nam navede imena — — — Imena naj objavi »Zora« v kakem klerikalnem listu ali v svojih predalih, dopošlje jih tudi prav lahko uredništvu »Omladine«. Svetujemo ji pa prav resno, da stori to čimpreje, sicer ji posvetimo na prav radikalen način!« — Ker smo dobili »Omladino« šele zadnji trenutek, nismo mogli o tej stvari ukreniti ničesar, odgovarjamo pa na prošnjo »Omladine« lojalno. Dotične stvari smo dali v list na izrecni poziv, naj se nič ne izpremeni, zaupajoč našemu dopisniku. Vedoma ne poročamo nikdar neresnice, ako bi se kaj izkazalo ali nam dokazalo kot neresnično, bomo to vedno popravili. (NB. »Omladina« tega ne stori, najsi je jasno kot beli dan, da njene trditve ne drže? Ali ste popravili tovarišu K. storjeno krivico? Ali ste popravili neosnovane napade na goriški deželni odbor?) V tem slučaju prepuščamo našemu »zabilježevalcu«, da odgovori, da imena objavi ali ne (doslej je stala »Omladina« na stališču, da ni v podobnih slučajih povedala imen); istotako pa prepuščamo g. Notusu, da po potrebi še radikalno posveti v radikalno gnezdo. Pojasniti nam je, da »Zora« ničesar ne objavlja v klerikalnih listih. Lističu »Zora« tudi ni treba mašiti praznih prostorov, ima celo prepolne žitnice.

Odgovor zabilježevalca. Ker vemo, da ima »Omladina« preobilo resnici odgovarjajoče tvarine in umevno vsled tega dejstva ne more »mašiti praznih prostorov s kopico laži«, se nam zdi čisto logično, da odgovarja v lakonično-kratkem, in zaničevanja polnem tonu takole: »Tovariši nam gotovo pritrđijo, ako se ne spuščamo v boj s takimi ljudmi«. (Seve klerikalno-perfidnimi, neznačajnimi itd. kreaturami. Op. pis.) Da pa ne bodo v uredništvu največjega svetovnega lista »Omladina« v skrbeh, jim povemo danes samo to, da imamo originalna pisma dotičnega »agenta« še vedno na razpolago in, da naj listič »Omladina« v svojem interesu neha brskati, sicer bi jo odkritje kaj nemilo dirnulo.. Glede žaljenja verskega čuta pa vstrajamo pri svoji trditvi, ker odgovarja resnici. Gospoda v pregovorih se še marsikaj zanimivejšega izve in bi nam bilo le vstreženo, če bi nadaljevali svoja raziskavanja in tolmačenja. Pričakujemo torej v vsi ponižnosti, da nam »Omladina« posveti na prav radikalen način. Odgovor seveda bo tudi — primerno radikalno.

Zabilježevalec.

Slovenščina na gimnazijah. Velikokrat se čujejo pritožbe, da ima slovenščina na gimnazijah samo dve uri na teden zase, kar je za materni jezik vendar premalo. Ker se na višji gimnaziji vsi drugi predmeti poučujejo v nemščini, ni čudno, da je dijak zlasti, če privatno ne čita mnogo slovenskega, po maturi bolj domač v nemščini kakor v slovenščini. Zato se nam zdi greh, da neki profesor v K. še v teh tako skromno merjenih uricah za slovenščino tako rad muči učence z latinščino!

Bonafide: Volitve.

Ni politično naše glasilo. Odprto je dijaškim težnjam, a ne zanemarja tudi svetovno važnih pojavov. Ali je politična stran javnega življenja kulturnega pomena? Da! Zato smemo tudi mi, ki zasledujemo moderni kulturni razvoj v ljudskem življenju, izreči svojo sodbo o dejstvih, ki jih je rodila splošna volivna preosnova. Seveda hočemo tu le kratko očrtati glavne pojave. Tem rajši, ker so ti pojavi za našo strujo in naše stremljenje prevažnega pomena, mogoče pa tudi za — nasprotnike!

Prvo dejstvo. Najjasnejše se je pokazalo, da je naše stališče povsem pravo in edino dosledno: v javnosti prevladujejo načela, ki dajejo tudi katoliško-narodnemu dijaštvu njegov značaj. Verska misel je eno središče.

Drugo dejstvo. Dosledno najradikalnejša zanika, namreč socialna demokracija, je po svojem vplivu ogromno narasla. Krščansko socialna in socialno demokratska stranka in njune ideje so potrjene od občne volje avstrijskih državljanov. Bodočnost ima odslej tista stranka, ki ima točen, jasen socialen program. Za vsakega izobraženca je nujno, da računa s tem dejstvo; katoliško narodno dijaštvo pa mora odslej pazno slediti posebno razvoju socialne demokracije!

Verska in socialna misel sta dobili zadoščenje, ki jima pristoja. Zmagujeta obe tam, kjer je izvedena trdna podrobna organizacija. Disciplina in zavest sta želi sadove. Nepobitno dejstvo je, da sta v političnem boju prodrli ob splošni ljudski volji dve sili: misel socialne preosnove na verski podlagi in pa socialno-revolucionalna misel na zasnovi materialističnega svetovnega nazora: oba ekstrema.

Tretje dejstvo. Liberalne stranke so podlegle na celi črti. Na njihovo mesto stopa socialna demokracija kot ženjica tega, kar je sejal pol stoletja in še več liberalizem na gospodarskem, splošno-kulturnem in posebno na versko-nravnem polju.

Četrto dejstvo. Radikalna narodna misel ni dobila pričakovane posvetitve. Od najbolj nestrpnih Ultragermanov pa do najradikalnejših Mladočehov in laških ire-

dentistov: povsod je doživel absolutni narodni radikalizem odločen poraz. Ne trdimo, da narodnost ni odločilen moment, a preko tega vprašanja sega še socialna in hočeš nočeš tudi — verska zavest! Splošna volivna pravica je neoporečno dokazala, da sama narodnostna misel nikakor ne more biti najvitalnejše vprašanje, torej tudi ne najodločilnejši činitelj v življenju narodov. Narodnost bi bila, po volivnem efektu sodeč skoraj drugotnega pomena.

Peto dejstvo. Volivni boj je dokazal, da je pravzaprav le dvoje nasprotij: med krščanstvom in modernim paganstvom. Značilen je bil klic: »Kar je svobomiselnega, vse proti klerikalizmu.« In zatajili so tudi narodnostni čut, ko je bilo treba nabirati med dvema političnima nasprotnikoma, kojih eden je bil protiklerikalni, drugi mednarodni soc. demokratični kandidat!

Da, da, življenje se je in se bo vedno zaustavilo pri najresnejšem vprašanju: čemu nam je vera?

Šesto dejstvo. Posebno nas veseli, da je narodni radikalizem kot dijaška struja spravil svojo teorijo v arhiv in se s prejšernim veseljem in čilimi moči zavzel za liberalno politično misel. Volivni boj je poizkusil radikalne fraze in pometel umetno gojeni humbug »nadstrankarstva«. Upamo, da bodo radikalni gospodje napram tem dejstvom izvajali korenite konsekvence. Ako so ob volitvah na celi črti stopali z liberalnimi kolegi z ognjem v boj za liberalno stranko pod ovinkarskimi naslovi »neodvisnih« strank in glasil, pričakujemo, da bodo tudi po volitvah odkrito in jasno skupaj nastopali in brez evinkov priznali: radikalce in liberalce pravzaprav ne more nič tako ločiti, da ne bi mogli pod skupno zastavo korakati v boj za svoje — radikalno-liberalne nazore. Ta korak bi bil pošten in odkrit.

Slovenskemu dijaštvu pa, ki je še prenasičeno vednih fraz in umetno gojenih presodkov napram »klerikalizmu«, a nima dovolj poguma, da se odloči za to ali ono stran, kličemo ob važni, resni uri: Amici, communis res agitur! Slovensko ljudstvo je temeljito zavrnilo protiklerikalno gonjo ter z ogromnim glasom izpovedalo, da mu je verska misel in na nji zasnovana kultura dragocen zaklad.

Iz dosedanega narodnega življenja ne moremo navesti važnejšega uspeha, kot ga je denesla splošna volivna preosnova, namreč: s ed m o d e j s t v o : imamo veliko politično stranko na enotni versko-kulturni zasnovi in to ob času, ko je druge gospodujoče narode ista reforma razdrobila, manjše pa ojačila!

Upravičeno se čutimo vzradoščene da je došel oni zaželjeni trenotek politične in dal Bog tudi gospodarske prostosti. Slovenstvo je vstalo in postalo važen činitelj med avstrijskimi narodi.

Mi gremo na dan, napočil je čas lepega jutra. Na delo torej, ker dela je obilo! Nihče pa ne sme pozabiti, da hoče ljudstvo enotnega močnega nastopa v zvezi s pravo, neodtujeno ji inteligenco na temelju krščanskega svetovnega nazora, krščanske kulture! Dolžnost vsacega še versko čutečega dijaka mora biti, da dela v tem smislu med tovariši za zmago krščanskih načel in za izravnanje nasprotja, ki je po volitvah postalo še tem očitnejše, namreč med mišljenjem in čutenjem slovenskega očeta in njegovih sinov! Tudi razvoj dijaštva mora iti vsporedno z razvojem naroda! Za tem naj stremi vsa naša dijaška organizacija. Le tako se približa dijaštvo svojemu narodu: umelo ga bo, spoštovalo in ljubilo, ker bo čutilo, da je s celoto v soglasju, na isti poti do enakih ciljev!

Sursum corda, abiturienti! Kak bo rezultat vaše volitve? Aut — aut. . .

Listnica uredništva. — Listek izostaja radi preoblega gradiva za list. — T o v a r i š e m s r e d n e j š o l c e m . — Radi nedostajanja prostora smo morali oceno dopisnega odložiti. Vsem hvala! Želimo le, da se te prilike krepkeje poslužite in primete zlasti med počitnicami semtertje za pero. S svetom je uredništvo vedno rado na razpolago. Sledite pozivu tovariša iz vaše srede v osmi številki »Zore«!

V zadnji številki »Zore«, str. 130 sta zašla izraza »človeče« in »stvarce«. Ker bi se to lahko tolmačilo kot surovo osebno napad obžalujemo, da slučajno nismo preprečili tega. Tovariše dopisnike pa opozarjamo, da naše, tudi napadno orožje ne sme niti šuma vzbuditi, da je vik in zmerjanje; piše se lahko po potrebi jako ostro, a v primernih oblikah.

G. Orlov. Ocenimo prihodnjič. J. I. Enako. Članke: Misli in mnenja, O vseučilišču, Pogovor smo morali odložiti. Tudi ostalo pride na vrsto ob priliki. Dopisnike prosimo nujno, da na rokopiših puščajo rob. Rokopise in vse, kar se tiče uredništva, je naslavlјjati od 10. julija dalje: Mirko Božič, phil. Idrija, Kranjsko.

Program sestanka sloven. in hrv. katol. dijaštva v Zagrebu.

Priobčujemo tu načrt za sestanek v Zagrebu, kakor bo ta načrt v glavnem gotovo tudi ostal.

V soboto, dne 3. avgusta, dopoldne ob 9. uri je v Ljubljani občni zbor »Slovenske dijaške zveze«. Popoldne ob 2. uri 57 minut odhod z osebnim vlakom v Zagreb. Zvečer pozdravni večer.

V nedeljo, dne 4. avgusta, zjutraj ob 8. uri sveta maša; od 9. do 12. ure posebna zborovanja: lajiki skupaj in bogoslovci skupaj. Lajiki imajo sledeče referate:

1. Naša organizaci'ja:

- a) Vodilne ideje našega gibanja (član »Zarje).
- b) Naše organizacije, kakšne so in kakšne naj bodo (član »Danice«).

2. O ljudskih predavanjih (član »Hrvatske«).

Popoldne od 3. do 6. ure skupno zborovanje:

1. Skupni interesi Slovencev in Hrvatov (član »Danice«).
2. Razvoj slovenskega dijaštva (član »Danice«).
3. O hrvaških literarnih razmerah (član »Hrvatske«).

Ponedeljek od 9. do 12. ure abiturientski sestanek. Paralelno s tem se vrši sestanek vseh slovenskih udeležencev s programom:

1. Pogovor o »Zori« (član »Danice«).
2. Slovénke literarne razmere (slovenski bogoslovec).

Ponedeljek popoldne ogledovanje mesta. Zvečer ob 7. uri: Skupno zborovanje s predavanjem o razvoju krščansko-socialne ideje med Slovenci (slovenski bogoslovec).

Torek, 6. avgusta, dopoldne od 9. do 12. ure: Posebna zborovanja. Predavanja pri lajikih:

1. Katolicizem in moderni vek (član »Domagoja«).
2. Dijaško stanovsko vprašanje (član »Zarje«).

Popoldne od 3. do 6. ure. Skupno zborovanje.

1. Slovensko in hrvaško vseučiliško vprašanje (član »Zarje«).

2. Pogovor o organizaciji hrvaškega katoliškega dijaštva (član »Domagoja«).

3. Skupno delovanje bogoslovcev in lajkov (hrvaški bogoslovec).

Na posebnih sestankih slovenskih in hrvaških bogoslovcev v nedeljo in torek od 9. do 12. ure se bodo vršila sledeča predavanja:

1. Bogoslovec in bogoslovska znanost (Ljubljana).

2. Bogoslovska mladež in mladeniško gibanje (Maribor).

3. O slovenskih bogoslovnih društvih (še nedoločeno).

4. O bogoslovskim zborovima (Sarajevo).

5. Ferijalni rad hrv. bogoslova (Dalmacija).

6. Zadaća bogoslova u moderno doba (Djakovo).

7. Bogoslov i profane znanosti (Senj).

8. Cirilo-Methodska ideja (Grško-katol. iz Zagreba).

Kdor se hoče sestanka udeležiti, naj javi »Danici«, Dunaj VIII., Lange Gasse 16/6.

V počitnicah (približno od 10. julija t. l. naprej) naj se oglasi prijavljajo predsednikoma »Danice« (phil. Iv. Dolenc, Sopotnica pri Škofji Loki) in »Zarje« (phil. Jos. Puntar, Unec pri Rakeku).

Liste prosimo, da program ponatisnejo.

Temelji in cilji organizacije s posebnim ozirom na kat.-narodno dijaško strujo.

Jos. Puntar.

II.

Idealna stran je le en temelj naši stavbi, realnega tvori oživotvorenje osnovnih misli v praktičnem življenju članov. Poglejmo te sestavine v organizaciji.

Ožjo organizacijo tvorijo kot glavna osnova društva »Danica«, »Zarja«, »Slovenska dijaška zveza«. To je jedro.

Širša pa obsega vse one, ki simpatizujejo z našim stremljenjem, in najsí so to akademiki ali srednješolci. Druži nas vez skupnega svetovnega nazora. Ker ta del z ožjo organizacijo nima direktne zveze, je za nas le drugotnega, a nič manj važnega pomena. Od tu namreč prihaja zavesten, čil, za društveno življenje pripravljen in vsprejemljiv naraščaj, ki donaša v ožjo organizacijo svežih idej, krepkega, živahnega življenja; društvena pomlad so. Vzgoja takega naraščaja so za ožjo organizacijo zato malodane življenjske potrebe. Zato bodi naša skrb vedno, da postaja naraščaj čim razvitejši v intelektualnem in popol-

neji v нравnem pogledu. Česar šola ne da, naj si dijak sam osrbi. Opore mu moramo dajati saj s tem, da podpiramo idealno stremljenje tovarišev po osebnostni izpopolnitvi. Vsakdo, ki deluje v tem smislu, deluje v dobrem, pozitivnem socialnem smislu — za narod.

Ni nam toliko na številu, a vendar ostane naš vzor: pretežna večina dijaštva boji prepojena z duhom naših idej. Kjer je jedro zdravo, je trden cel organizem, zato preglejmo v podrobnem ožjo organizacijo.

Kar veže troje obstoječih društev, to je idealni značaj posamnih organizmov. Vidne, formalne skupne organizacije nimamo. To je slabost, ki jo moramo prejkoprej odstraniti. Nekaj malega ima »Zveza«, ko so v nji člani obeh akademičnih društev in omogočuje vstop tudi abiturientom. Ustvariti moramo skupno organizacijo na čim širši podlagi. Naše vrste se od leta do leta množe, treba je koncentracije, ki bo zadoščala vsem potrebam.

Za akademika je prevažno društveno življenje, za versko mislečega še tembolj. Dvoje strani ločim: 1. individualni element v organizaciji društva, t. j. člane, ki žive svoje življenje; 2. drugi je socialnega značaja. Zraščen je neločljivo s pojmom organizacije. Označuje namreč: a) medsebojni stik med člani; b) uravnava pravo soglasje med poedincem in celoto. Vsak ud torej živi dvojno življenje: kot osebnost in član družbe.

Ta ločitev je velike društvene važnosti. Nasprotni nazori o medsebojnem stiku, neprimerno ali neprevidno razdeljene pravice in dolžnosti povzročajo notranji nered, s tem tudi slabljenje in lahko i — propad.

Z dvojnim življenjem v organizaciji v ožjem smislu so pa združene tudi vrline dveh vrst: individualne in socialne. Individualnim vrlinam prištevam vse tiste lastnosti, ki označujejo vzoren značaj, zlasti katolika: jasnost, zavest, trdnost v načelih, pravi ponos in dejansko vršenje vseh dolžnosti, ki mu jih nalaga ta svetovni nazor in poklic.

Samo teoretično pozitivno priznavanje svetovnega nazora, v dejanju pa skoro le negativnost, to je enostranost, ki največ škoduje. Značajan človek je logično neizprosno napram — svojim slabostim. Polovičarstvo ni njegov cilj, popolnost mu je vzor. Zato kaže tudi v dejanju, da mu nazori, principi niso — formalne vrednosti! Kdor je le teoretičen pristaš, praktično le v nasprotju z našimi idejami po lastni krivdi, ni za nas. Najmanj, kar moremo zahtevati od pošumnika, je pricipielni minimum, ki je sploh mogoč za pozitivno verujočega in stremečega katolika, v dejanju pa dokaz dobre volje za pošteno krščansko življenje. To stališče mora zavzemati organizacija, celota napram poedincu glede nadelnega vprašanja.

Da je organizirana celota res živ, delaven organizem, se mora vsak del zase pozitivno razvijati, uravnane morajo biti tudi obveznosti med poedinci in celoto. Brez prave harmonije vseh činiteljev je smotreno skupno življenje vsaj težko, ako ne nemogoče. Zato je treba, da vsakdo dobro pozna tiste sile, ki oživljajo, urejujejo in krepe — društveno živ-

ljenje. Imenoval bi jih družbotvorne sile, ako jih presojam le kot smotreno delujoče sile, z etičnega stališča bi jim prisodil ime »socialnih vrlin«. Radi tega značaja jim priznavam drugi glavni temelj vsake organizirane celote.

So pa zopet dvojne vrline: 1. bistvene, prvotne, ker brez njih urejeno skupno življenje ni mogoče. Potrebne so zlasti v medsebojnem obče-
vanju poedincev; 2. nebistvene, drugotne, ker za urejeno skupno življenje niso neobhodno potrebne, pač pa eminentne važnosti zlasti v pravnosocialnem oziru.

Medsebojna zaupnost je prvi pogoj, da mora obstojati odkrito obče-
vanje. Brez nje ni mogoča prijateljska vez in ljubezen. Nezaupnost je črv v zdravem jedru. S prijateljsko zaupljivostjo pa je v nujni zvezi dobrohotnost in strpljivost, zlasti napram slabostim drugih. Ne smejo nam biti tuje — krščanske čednosti. Gotovo, nihče ni popoln, sicer ne bi iskal opore v skupnosti. Organizacija je za nepopolne. Kdor pozna mlade ljudi, ki dohajajo in odhajajo iz društev, mi bo pritrdil, da pridejo in odidejo — nepopolni.

Cilj vsakega poedinca bi moral biti, da se vsestransko osovrši. In prav radi tega je društvena vzgoja posebne važnosti. Medsebojno obče-
vanje nalaga medsebojne dolžnosti, ki silijo, da se vsakdo omeji v ne-
omenjeni svobodi, dobrohotno bliža somišljenikom, upošteva njegove
osebne vrline in slabosti in s tem tudi opravičeno zahteva od drugih iste
lojalnosti napram svojim nepopolnostim.

Medsebojno izmenjavanje misli, skupni vzori, skupna radost, skupna žalost: vse to mora družiti v celoto. Zato je poznanje drug drugega najtesnejše združeno z bistvom zaupljivosti. Zavest enotnega stremljenja, harmonije v vodilnih idejah pa je najtrdnjši vogelni kamen. Ker je v naših društvih prvi pogoj za vstop prepričanje glede vodilnih misli krščanstva, zato se ne bojim za njihovo prihodnost: pozitivna smernica v skupnem stremljenju je zajamčena. Društva na dosedanji idealni podlagi imajo vse predpogoje za življenje, dokler se bodo zavedali člani v živo temeljnih idej. Dokler bodo v katoliških akademskih društvih določale skupno obče-
vanje po idejah krščanstva ožarjene socialne vrline, se nam ni bati za njihov obstoj.

Medsebojno življenje, uravnano po socialno-pravnih vrlinah, pa sega čez meje društva: pozna se posebno v širnem stiku z javnostjo. Zato je društvena vzgoja — socialnega pomena. Marsikaj se v dobi razvoja in vzajemnega obče-
vanja obrusi, ustvari spodobno za — življenje s tisočeri-
ma zahtevami. Radi tega ne smemo kar s skrajnimi sredstvi na dan, če kdo zavira ali škodi zlasti notranjemu življenju. Radikalizem je v organizirani celoti le tedaj umesten, kadar zavisi od radikalnih pripomočkov dobro vseh, čast in obstoj celote. In še tedaj je treba dobro ločiti in tehtati, izvira-li škodljivi vpliv, razjedajoče zlo iz slabosti, nepopolj-

šljive brezbržnosti za idealni individualni in skupni smoter ali iz zlobnosti. Podpirati, ne podirati je namen skupnega življenja.

Le kadar celota nima toliko moči, da bi mogla pozitivno vplivati na poedinca in bi obratno tega vpliv na notranje življenje in javno mnenje trajno bil negativno delujoč, potem bi bil gotovo zadnji čas, da se ga izloči. To zahteva korist celote, da se omeji zlo!

Tako sem se prilično že dotaknil razmerja med poedincem in celoto. Bistvene vrline so v posredni zvezi s tem vprašanjem. Jasno ga določajo šele neposredne, nebistvene, drugotne vrline, ki so prevažne za organizirano celoto, v kolikor namreč urejujejo razmerje članov do formalne organizacije, ki jo izražajo pravila in poslovnik.

Med te vrline štejem zlasti disciplino in solidarnost, zanesljivost in odgovornost ter požrtvovalnost. Na njih sloni aktivna sila cele organizacije. Organizacija mora stopati preko svojih ozko zarisanih mej in posegati tudi v vprašanja, ki so kulturnega pomena. Znak slabosti pa ima vobče svoje korenine v realnih sestavinah organizacije: članih. Krepko razviti, idealno stremeči in požrtvovalni člani čutijo v sebi neodoljivo silo po izrabi nabranih duševnih moči. Odtod živahna delavnost posamnikov, ki prehaja končno tudi na celoto. Kadar je treba reform, pričeti je treba pri poedincih. Ideje same le vzpodbujajo, uravnavajo, množe že dane moči, dajo jim samo idealnega poleta. Idejam je treba življenja najprej v notranjem poedincev, potem preide ustvarjajoča moč na svetlo v stiku z drugimi, kot sem že začetkoma omenil.

Le v korist je organizaciji, če pridobiva svežih, življenja polnih poedincev v svojo sredo ter vse tako uravnava, da se morejo poedinci vsestransko razvijati. Voditi jo mora načelo, da poedinec nikdar ne sme docela izginiti v celoti, nikdar izrabiti vse svoje sile le za — skupnost. Pomniti je vedno treba, da je vsakdo v gotovem smislu dvoživka z individualnim in socialnim življenjem. Ne to in ne prvo ne sme uničevati drugega, zlasti pa ne v organizaciji, ki je za poedinca le prehodnega pomena. Zato je treba za vodstvene umetnosti recimo diplomatične nardarjenosti.

Notranje osovršena je torej organizacija, če razberem dejstva v dosedanem izvajanju:

1. Kadar so člani sami zase čimbolj popolni, intelektualno in npravno, v teoriji in življenju;
2. kadar ureja medsebojno bivanje in sorodno stremenje po socialnih vlinah;
3. kadar vlada najlepša harmonija med osebnostjo poedinca in celoto kot osebnostjo višjega reda.

Visoka šola za zemljedelstvo na Dunaju.

A. Š.:

Upam, da ustrežem bodočim abiturijentom, ako jim pojasnim namen in značaj te visoke šole ter organizacijo in pomen posameznih stupolju zemljedelstva.

Visoka šola za zemljedelstvo (Hochschule für Bodenkultur) na Dunaju ima nalogo, podati svojim slušateljem visokošolsko znanstveno izobrazbo v poljedelstvu, gozdarstvu in v novešem času tudi v kulturni tehniki. Zlasti naj nudi priložnost, da si more vsakdo pridobiti primerne izobrazbe za upravljanje večjih posestev ali domen. Vzgaja tudi učne moči za poljedelske in gozdarske nižje in srednje šole ter nudi juristom priliko, da si pridobe za svoj bodoči poklic zelo koristnega znanja na polju zemljedelstva.

Zemljedelška visoka šola je v vsakem oziru popolnoma enakopravna z univerzo ter znači poleg tehnike novo fakulteto razširjenih univerzitetnih študijev.

V tujih državah je zemljedelški študij tako urejen, da posečajo oni, ki se mislijo posvetiti zemljedelstvu, najprej kako vseučilišče, kjer poslušajo naravoslovje in pravo, drugo polovico pa zemljedelško akademijo. Tako je n. pr. osnovan gozdarski študij na Bavarskem. Zemljedelška visoka šola na Dunaju, ki je bržkone najboljša v Evropi, ima pravico podeljevati doktorat. (Prva promocija se je izvršila meseca maja.) Njeni slušatelji imajo popolnoma iste akademične pravice in enako akademično prostost, kakor slušatelji univerze. Predavanja so strogo znanstvena. Profesorji zavzemaajo v krogu učenjakov zelo važna mesta ter imajo skoro vsi ugled, ki presega daleč meje naše države. To in pa dejstvo, da je zemljedelški študij bistveno tehničen študij — tehnika pa ima bodočnost — so nam poroki, da se bo zemljedelstvo naglo razvilo in si priborilo enak ugled, kakor drugi univerzitetni študiji, ki ga doslej v manj izobraženih krogih popolnoma krivično še nima v celem obsegu.

Zemljedelški študiji trajajo od šolskega leta 1905/06 dalje štiri leta. Razdele se v tri glavne stroke. Ti so: poljedelstvo ali agronomija v ožjem pomenu besede, gozdarstvo in kulturna tehnika. Študij vseh treh strok je naravoslovnega in tehničnega značaja. V prvih dveh letih so glavni predmeti naravoslovne in matematične vede, kakor botanika, kemija, geologija, višja matematika in fizika, meteorologija in na te predmete nanašajoče se praktične vaje. V tretjem in četrtem letu sledijo posebne vede, ki uče, kako se more na podlagi zakonov in tehnike najuspešnejše utemeljiti, upravljati in dvigniti poljedelsko in gozdno produkcijo. Medtem ko vsebuje poljedelski, zlasti pa gozdarski študij mnogo tehničnih strok (geologijo ali zemljemerstvo, poljedelsko in gozdno stav-

barstvo, zazidovanje hudournikov, melioracijstvo, strojezanstvo itd.), ima kulturno tehnični študij popolnoma tehničen značaj. Kulturna tehnika uči vsa ona tehnična sredstva, s kojimi se izboljšajo tla in odpro produkciji. Zato uči kulturna tehnika zlasti te tehnične vede: izsuševanje močvirij in namakanje tal potom kanalizacije, uravnavanje potokov in rek, zidanje nasipov, potov in mostov (Wasserbau, Erd-, Wege-, Brückenbau), kakor tudi druge stavbne in zemljemerske vede. Konečno vsebujejo vse tri stroke še socialne, pravne in politične vede (narodno gospodarstvo, upravo in pravoslovje ter civilno pravo, agrarno in gozdno politiko).

Oglejmo si sedaj še gmotne zahteve poljedelskih študijev! Vse tri stroke so enako drage. Zemljedeljski študij je splošno za tretjino dražji, kakor vseučiliščni študiji. To je razvidno iz sledečih razlogov.

Glavni je ta, da se mora jako intenzivno študirati, ker so državni izpiti med študijem. Vsled tega dijak ne more iti vselej na počitnice, ki so poleg tega tudi nekoliko manjše, ker se profesorji točno držijo predpisov. Tudi traja šolsko leto nekoliko daljše. Drugi, glavni razlog je pa, da zemljedeljska visoka šola nima skoraj nič ustanov. Zlasti se občutno pogreša Knaflja, ki je omejen na vseučilišče. Mimogrede bodi tudi omenjeno, da kranjski slovenski slušatelji ne dobivajo niti deželnih podpor, kar je gotovo obžalovanja vredno. Saj delujejo ravno absolventi te visoke šole, zlasti agronomi in kulturni tehniki, s svojim poklicem neposredno za povzdigo narodnega gospodarstva. Posledice tega, ker naša dežela ne podpira tega študija, so, da zavzemajo pri nas najvažnejša tozadevna mesta tujci, to so Nemci in Čehi. Študij je razmerno dražji in težji, kakor so drugi, zato se mu marsikdo ne more posvetiti, tudi če bi imel voljo in zmožnosti za to.

* Druge okolnosti, vsled katerih so gmotne zahteve visoke šole večje, so še.

Zelo velika je kolegnina (50 kron na tečaj). Pogoji za celo oproščanje so zelo težko izpolnljivi. Treba je nujno precej dragih risarskih in učnih pripomočkov, kakor tudi denarja za poučne izlete.

Hrana v menzi za zemljedeljsko visoko šolo je precej draga, povrh tega še nezadostna. Te neugodne razmere le deloma izboljša to, da daje poljedeljsko ministrstvo revnim in pridnim dijakom vsak tečaj podpore. Te znašajo v zimskem tečaju 100 do 300 kron, v letnem tečaju polovico. Navadno se dobi v zimskem tečaju 150 kron, redkokdaj 200 kron, večkrat pa samo 100 kron; slučaj, da bi dobil kateri nad 200 kron, mi ni znan. V letnem tečaju seveda le polovico, a izpolniti je precej težke pogoje glede napredka. Konečno se dobi tudi slične podpore kakor na univerzi, namreč nekaj obednic za menzo.

Vkljub temu naj se pa slovenski abiturijenti nikar ne ustrašijo, ampak naj se jih vseeno nekaj odloči za zemljedelstvo. Gotovo je ta študij zlasti primeren za sinove bogatih posestnikov, a je zelo zanimiv tudi

za vse one, ki so doma s kmetov. Zemljedelstvo zasluži, da se mu mnogi posvete že iz praktičnih razlogov, a nič manj tudi iz narodnih ozirov. Zemljedelstvo ima poleg tehnike najlepšo bodočnost. Ravno sedaj se razmere spreminjajo. Pozornost se obrača od industrije na poljedelstvo in gospodarstvo. Snuje se mnogo velikih podjetij za povzdigo proizvaja iz tal. V ta podjetja bodo poklicani absolventi tehničnih študijev, v prvi vrsti zemljedske visoke šole. Poglejmo na jug! Tu se namerava pogozditi cel Kras, slovenski in hrvaški. Bosna nam predočuje še daleč neizčrpano zalogo velikih prirodnih bogastev, lesa in rudnin. Tu se rabijo slovenske moči, t. j. taki, ki razumejo poleg nemščine tudi deželni jezik. Ne dopuščajmo, da tujci jedo naš kruh, sami pa hodimo po tujem. Tujci so nastavljeni pri gozdarsko-politični upravi, tujci pri gozdarskih oskrbništvih in pri ravnateljstvu v Gorici. To mora prenehati. Porok zato nam mora biti novi državni zbor, kjer pridejo narodnosti in ljudstvo do veljave. Čeprav ne takoj prva leta, ali pozneje nam je zagotovljena lepa bodočnost, ki nam omogočuje bivati i v mestu i v naravi, ki nudi veliko prostosti in samostojnosti, ugledno družabno mesto, kajti tu lahko vsak neposredno deluje za povzdigo domačih gospodarskih razmer.

Absolventi zemljedske visoke šole lahko dobijo mesta. Pri vseh treh strokah so glavne službe privatne na domenah veleposestnikov in v različnih tovarniških podjetjih za narurne produkte. Zlasi velja to za poljedelsko stroko. Pri privatnih službah je skoraj povsod vpeljana pokojnina, če ne to, so pa dohodki večji.

Zasebnih služeb je veliko. Upanja je pa zelo mnogo, da se državne službe za agronome zelo pomnože. Absolventi poljedelskega oddelka dobijo službe kot učitelji na poljedelskih srednjih in nižjih šolah, razven tega pri raznih državnih in deželnih podjetjih.

Najugodnejše stališče imajo slušatelji gozdarstva, takozvani foresti, ker je tu državnih služb največ. Službo dobe pri politični gozdni upravi, ki ima nastavljene uradnike pri vsakem glavarstvu, dalje pri gozdnih oskrbništvih in direkcijah. Oskrbništva so n. pr. v Idriji, Radovljici, Novem mestu, na Trnovem in v Tolmini na Goriškem. Zelo veliko mest je v Istri, Dalmaciji in Bosni. Doslej imenovanih služb ni ravno veliko, ker se uradniki počasi menja'o. Toda če ni tu mesta praznega, potem služijo foresti lahko začasno kot geodeti — avtorizacijo prav lahko vsak dobi — ali pa stopijo k sekciji za zazidavanje hudournikov, kjer je treba veliko moči.

Končno tudi lahko dobijo učiteljska mesta (značaj profesorjev) na gozdarskih nižjih in srednjih šolah, katerih zadnjih je pa malo, mislim da z nemškim učnim jezikom samo v Brucku ob Muri, v Reichenau-u na Češkem in v Idriji.

Kulturni tehniki imajo tudi ugodno bodočnost. Dobijo službe pri državnih, deželnih in privatnih tehničnih agrarnih podjetjih, dalje tudi kot geodeti. Ker se namerava v kratkem prenoviti cel avstrijski kataster,

se bo rabilo tu silno veliko geodetov. Porabiti se bodo morali za to podjetje tudi gozdarji in kulturni tehniki. Zato so ti zadnji zagotovljeni za vsak slučaj.

Nujno je, da se slovensko dijaštvo oprusti predsodkov, da so tehnični študiji manj vredni, manj vzvišeni kakor študiji na vseučilišču. Bodimo praktični! Čas se je spremenil. V kulturnejših državah je že sedaj več tehničnih slušateljev kakor drugih. Slovencem manjka tehnikov in agronomov. Vsa ta mesta zavzemajo pri nas skoro izključno tujci: Nemci, Italijani in Čehi. Treba je tudi, da se Slovenci pametno porazdele na posamezne fakultete, če hočejo priti kaj hitro do kruha. Mnogi bi radi študirali naravoslovje in matematiko. Ker kot profesorji teh predmetov na gimnazijah in realkah ne bi mogli dobiti mesta, naj se posvetijo tehniki ali agronomiji. Na visoki šoli za zemljedelstvo dobijo v tem oziru popolno nadomestilo, prvič, ker dobe izvrstno naravoslovno znanstveno podlago in ker imajo kot bodoči agronomi ali foresti tudi nalogo, da se bavijo v svojem poklicu tudi z raziskovanjem na naravoslovnem polju. Težkoče se premagajo. Torej več praktičnosti, manj teorije!')

Kam k prostovoljcem?

France Fr. Stelè:

Do vsakega izmed nas, sinov avstrijske države, stopi z 20. letom dolžnost, da služi gotov čas v vrstah onih, ki so poklicani braniti njen mir in blagor pred notranjimi in zunanji sovražniki. Nas dijake kliče ta dolžnost samo na eno leto. Prvo vprašanje, ki se vsakemu vsili, je: kje naj služim, ako sem telesno dosti razvit in moram služiti?

Prvi motiv, ki vsakega izmed nas vodi, je, tudi to leto izpopolnjevati svoje študije, si pridobiti nekaj, kar nam ostane koristno in olajšuje naše stanje v boju za življenje. Precej moram povedati, da na kake globoke študije tu ni mogoče misliti, ker kot vojak si prisiljen v glavnem misliti le na vojaške reči. Vojaška znanost, v kolikor ti bo potrebna, pa ni posebno globoka, saj mora biti taka, da jo v glavnem more obvladati vsak izmed vojaških šarž; tudi ne sili ravno k globokemu mišljenju, pač pa je dobra šola za duha, kar se tiče hitrosti izpeljave stavljenih naloge. Tudi do samostojnosti te ne sili vojaška znanost in počasi se navadiš na to, da drugi zate mislijo, ti pa semtertja k celotnemu telesu prilepiš mehanično le en prst na nogi. Na to kar bo jutri, ti tudi ni treba misliti: kaj boste delali, za to bodo poskrbeli že tvoji višji, jesti boš pa tudi dobil, ne da bi zinil besede. Zvečer te čaka postelja, ne brigaj se kje in kako, ti bodo že pokazali; na ta način se človek navadi živeti od jutra

1) Kdor želi več pojasnila, naj se obrne na uredništvo, ki ga bo oskrbelo.

do večera, se udá brezskrbnosti. Oglejte si Prešernovo »vojaško« in videli boste, kako je vojaka dobro zadel veliki pesnik. On zaničuje učenjaka, zaničuje delavca, ljubi pa življenje nestalnosti, brezskrbnosti: Kakor vihar, ki pride bogvé odkod, se ne vstavija nikjer, samo poljube deli rožam na polju in gre dalje in dalje; do kod, ne vé, sam si ne stavi me!, dokler si ob skalni pečini ne razbije vroče glave. »Le eni ljubici je zvest, ti ljub'ci čast se pravi . . .« njemu pa je zvesta tudi samo ena žena in ti ženi smrt se pravi. Smrt ga šele nazaj dá bratom, ki so si belili glavo, ki so z žuljavimi rokami skrbeli za vsakdanji kruh. Sedaj je zopet vsem brat in ž njimi vred miren in stalen pridigar minljivosti vsega človeškega.

To vojaško znanost in vojaško življenje izkusiš tako dobro doma, kot kje drugje, in le še tesneje pristopi do tebe vprašanje: Kaj naj poleg tega še delam, da bom imel več koristi ?

Nemogoče je, pečati se z globokejšimi vedami: Filozofijo moraš več ali manj pustiti na stran, pravoznanstvo, zgodovino tudi itd. Le eno bi svetoval, da si postaviš za cilj, kar je v Avstriji tako lahko kakor ne zlepa kje: naučiti se enega, mogoče tudi dveh jezikov v tem času iz ust naroda samega. Na pomoč ti stopi okolnost, da si sam voliš polk, pri katerem hočeš služiti.

Zato pusti vsak, ki te kliče dolžnost, vse »višje« misli in izbiraj samo, kako prideš v središče kakega naroda avstrijskega in kateri jezik misliš, da ti bo pozneje bolj služil. Na razpolago imaš tu jezike: nemško, češko, slovaško, poljsko, rusinsko, rumunsko, ogrsko, hrvaško, srbsko in italijansko, priložnost imaš občevati z ravno toliko narodi.

Posebno za nas Slovane so razmere jako ugodne, vsak si more igranje pridobiti vsaj en slovanski jezik. Zagovarjal bom tu stališče poljščine mej slovanskimi jeziki in Galicije mej slovanskimi in avstrijskimi deželami.

Ako si vzameš za podlago poljščino, se v kratkem času priučiš vsem severoslovanskim jezikom z ruščino vred. Prišel si takorekoč »in medias res« severoslovanskih jezikov. Poljski jezik je most od češčine k rusinščini (ukrajinščini) in ruščini. Ako si na mostu, ti ni daleč ne na eno ne na drugo stran. Isto vlogo dajem mej jugoslovanskimi jeziki hrvaščini. Severoslovan, ki si vzame kot prvi jezik srbo-hrvaščino, nima daleč ne do slovenščine, ne do bulgarščine, dočim je od slovenščine do bulgarščine dolga pot.

Dalje so Poljaki sami na sebi najzanimivejši slovanski narod. Njihova literatura stoji še sedaj mej prvimi svetovnimi. Ponos in moč pa sta bila sklenjena šele pred dobrimi 100 leti. Zato vse vre po poljskih dušah, vse sanja o nekdanji moči in sijaju kraljevskem. Dedje današnje generacije in pradedje so junaki zadnjih 30 let 18. stoletja in uporov ter bojov prve polovice 19. stoletja. Očetje in deloma tudi matere borilci iz 60. let. Poljska zgodovina je tako žalostna, kot malokatera, a tako lepa,

kot morda nobena. Poljska zgodovina je zgodovina za pesnike. Slovani smo, a v naših šolah ne slišimo drugega iz te zgodovine kot par pustih podatkov, da bi pa kedaj občutili vsaj senco njene poezije, se redkokedaj zgodi in še takrat le po usmiljenosti kakega nezgodovinarja. Poljski največji pesniki so spoznali dobro to poetično vrednost svoje zgodovine in so ji posvetili v svojo slavo in v slavo naroda svoje najboljše moči. Koder greš po Poljskem, srečavaš duhove preteklosti, ki so jih obudili geniji novejše dobe. Vsa zemlja, čeprav je mnogokrat dolgočasna, je prepojena s poezijo in zato jo Poljak tako ljubi. Ruskin je povdarjal Angležem, kakega pomena je za narod, ako mu umetniki s poezijo okrasé njegovo pokrajino, ako pride do prepričanja, da ni samo drugje lepo, ne samo v Italiji, ampak tudi doma. Na tem spoznanju lepote domačega temelji ljubezen do rodne grude in pri Poljakih se to posebno kaže. Kako so še danes ponosni. Kako živi še danes v duhovih poljskih kraljestvo dalje, čeprav so raztrgani mej tri države, je skoro neverjetno temu, kdor ne pozna teh ljudi. Veselje je poslušati stare očete, če sedejo skup, se pritožujejo čez mladino, kakšna je, da ji že vera in duhoven nista več sveta, ko si oni niti ene bsede niso upali izustiti čez te reči. »Kaj bo s Poljsko, ako pojde tako,« sem slišal nekoč, »ali Poljska mora biti; mora biti, zakaj pa kličemo vedno: Kraljica poljske krone, prosi za nas!«¹⁾

Koliko se more od Poljakov naučiti tak narod, kakor smo mi Slovenci! Poleg tega so Poljaki tudi izrecno katoliški narod, ki vedo in so prepričani (tudi taki, ki sicer ne verujejo v Rim in sploh v nič), da s katolicizmom Poljska pade.

Poljaki so tako izrecen reprezentant Slovanstva, da bi bila njih izguba za poslednje največja. Da pa zaupajo neradi drugim in se najraje postavljajo na svoje noge, jih je naučila stoletna izkušnja.

Avstrijska poljska dežela je Galicija, ki je po svojih razmerah nad vse zanimiva. Med poljskimi deželami ima največjo svobodo in je razvila za ta narod najugodnejše razmere, kakor so sedaj sploh kje zanj. Na drugi strani je pa tudi najprostejša rusinska dežela in v samem središču Lvovu je gorišče boja polsko-rusinskega. Kot pozorišče tega, za Slovane tako značilnega boja sta Galicija in Lvov vrlo zanimiva za Slovana. V vsakem ozirju je velikanski skok iz zapadne Avstrije v Galicijo in vsak korak prinese kaj novega in poučnega. Čeprav vsi ljudje stokajo, da je pokora biti v Galiciji in si žele kar najpreje nazaj v »Evropo«, bi mnogi veliko lažje tu živeli, ako bi čutili zanimivost dežele.

Središče Lvov je ravnotako razupito kot dežela sama, a od obeh se ima čisto napačne pojme. Seveda Poljakom je Krakov bil in ostane

¹⁾ Kot zadnji člen lavretanskih litanij se to poje od časov kralja Jana Kazimira, ki je Marijo tako nazval v lvovski katedrali in ji posvetil vse kraljestvo 1656, ker je bilo mesto rešeno pred Chmielnickim.

Krakov, nekdanja stolica in zgodovinsko važnejši kot Lvov. Tudi kar se umetnosti tiče, Krakov daleč presega Lvov, ker kakor se je nekdo izrazil: v Krakovu umetnost biva, v Lvovu se pa mnogo govori o nji. Po svoji politiški važnosti stoji danes Lvov pred Krakovom, tudi če bi ne bil glavno mesto dežele in sedež namestnika.

Ima pa tudi Lvov svoje zgodovinske znamenitosti, cerkve in hiše (Sobieskega), muzeje in od letos galerijo slik; poleg tega je stalna razstava umetnin lvovskih artistov. Množico muzejev in bibliotek so mestu ostavili stari šlahetski rodovi, ki nosijo njih imena ti zavodi.

Stoletja so naredila iz Lvova politiško in prometno jako važno točko, ki se je že dosti bilo za njo in se danes velik del vsega gališkega življenja vrti okolu nje, nevedé do kakega konca. Kdor hoče spoznati galicijsko življenje, mora danes do Lvova.

Pa tudi kot poljsko mesto je igralo v zgodovini precej veliko vlogo, posebno v 17. stoletju, ko so prvikrat v lvovski katedrali nazvali Marijo »Kraljica poljske krone« in živi tako kraljestvo v njenem znaku duhovno še danes.

Kljub temu, da se pri nas toliko govori zoper Lvov in Galicijo, jaz nobenemu ne jemljem poguma, naj le pride in videl bo, da se izplača prebiti tu eno leto, čeprav le kot vojak. Živi se tu kakor drugje, treba je biti le dosti opreznjši, da se ne pride v kake roke, ki se jih je težko otresti; židovske posojevalce namreč mislim. Vojaščina je za prostovoljca vsekakor gmotna žrtev, včasih še prav ogromna. Ako se živi pametno, žrtev ne bo prevelika, posebno še tukaj ne, kjer se več pije čaj, mleko in kava, kakor pa čez mero vina in piva ali wódke. V kolikor sem dosedaj spoznal, so ljudje tu zmernejši kakor naši, imajo pa zopet drugačnih pripomočkov zapravljalivosti kot naši, ki se jim mora človek korenito odtegniti, drugače je izguba gmotna in npravna.

Mlade čitatelje *Zora* bo tudi še zanimalo vprašanje: ali je bolje služiti kot vojak ali ne in kako se postane prostovoljec.

Vojaška obleka je res lepa in veliko blišča je pri vojaških paradah, da si mlad človek zaželi takega sijaja in življenja brez dela. Priznati pa moram vsakemu, ki je gledal vojake do sedaj le od daleč, da ni tako prijetno in lahko biti vojak kot se vidi. Nikdo naj ne hodi radi tega k vojakom. Koliko vojak trpi! Vsak izmed vas bo itak že vedel, da nekateri puste svoje zdravje pri vojakih, drugi zopet si ga utrde, splošno bi dejal: ako nisi prav trdnega zdravja, se le nikar ne sili v to, ker te lahko stane prezgodnjo smrt. Ako nimaš kakega posebnega ozira, ne hodi pred časom, ampak raje čakaj, da te pokličejo. Seveda če imaš študirati na univerzi, je bolje, da ideš pred študijami, ker je to leto itak za študije izgubljeno, bolj si še privajen na disciplino in se lažje vsemu vkloniš, tudi je jako neprijetno, ako mora človek, ki ima iti na službo, v vojake. Ako pa upaš, da sploh ne boš vojak, raje čakaj, kaj prinese čas.

Kako postaneš prostovoljec?

Vsak, ki ima temu odgovarjajoče študije in jih izkaže s spričevalom, postane lahko enoletni prostovoljec. Enoletni prostovoljec moreš biti v vojaškem stanu ali kot medicinec ali farmacevt ali veterinar, kakoršne imaš pač študije.

V vsakem slučaju, če si klican ali greš prostovoljno k naboru, moraš delati prošnjo za dovoljenje enoletne vojaške službe. Prošnja mora biti oddana še pred naborom, najkasneje komisiji pri naboru predno te preiščejo, pozneje je vse zastoj.

Tu se oziram na slučaj prostovoljnega nabora.

Potrebne so sledeče listine:

1. Dovoljenje očetovo; listina, kjer oče z lastnoročnim (pred okr. glavarstvom ali sodnijo potrjenim) podpisom izjavi, da dovoljuje sinu vstop v vojaško službo.

2. »Vstopnica«, ki ti jo dá c. kr. okrajno glavarstvo (Eintrittsschein).

3. Maturitetno ali kako drugo spričevalo, na podlagi katerega hočeš biti enoletnik. Prepis tega spričevala (če nočeš priložiti originala) mora biti kolekovan z 1 K in pred sodnijo ali notarjem potrjen.

4. »Izkaz o družini« (Familiennachweis), ki ti ga dá župni urad.

5. »Spričevalo o premoženjskih razmerah«, kjer je posebno poudarjeno, da ne moreš služiti na lastne stroške, ako se prosi služba na državne stroške. Potrjeno mora biti od županstva.

6. »Rojstni ali krstni list«.

7. Prošnja. Kako se ta prošnja napiše?

Kakor leži cela pola pred teboj, pišeš precej pod robom na vrhu začenjajoč prav na levem robu pole svoj naslov (n. pr. Janez Tavčar, Št. Vid pri Ljubljani.) Vse se piše v eni vrsti če le gre, če ne, se zopet začne pri levem robu. Cel naslov se p o d č r t a.

Štiri ali pet vrst globokeje se piše:

Janez Tavčar, Št. Vid pri Ljubljani.

Štiri ali pet vrst:

Na

c. in kr. dopolnilno okrajno poveljstvo št. 17

Štiri ali pet vrst:

Št. Vid pri Ljubljani, 1. maja 1907

v Ljubljani.

Prosim za dovoljenje enoletne vojaške službe pri pešpolku št. 4 (ev. na državne stroške) z nastopom 1. oktobra leta 190....

Janez Tavčar.
abiturient.

Potem se zgane prošnja na desno in zloži, kot se navadno skladajo pole in se v zgornji polovici piše:

Na

c. in kr. dop. okr. pov. št. 17

v

Ljubljani.

Na spodnji polovici se piše precej pod robom, kjer je preganjeno:

Abit. Janez Tavčar prosi za dovoljenje enoletne vojaške službe (ev. na državne stroške).

6 prilog.

Prošnja s prilogami se lahko pošlje direktno na pristojno dop. okr. poveljstvo ali pa se oddá pri c. kr. okrajnem glavarstvu, ki prošnjo dalje oddá. Pojasnila daje okrajno glavarstvo.

Pri infanteriji je prav lahko dobiti mesto in je zato čas do 1. oktobra. Pri artileriji je pa na državne stroške mnogo težje in se na noben način s prošnjo ne sme čakati zadnjih mesecev, potem je gotovo prepozno; pri konjenici se ne more služiti na državne stroške.

Glavni cilj moj je bil, olajšati mojim mladim prijateljem in somišljenikom korak iz gimnazije, ki vsakemu povzroči toliko skrbi. Vsakdo naj izbira po srcu in prepričanju. Ne ozira naj se na to, kje bo bolje živel in bolj brezskrbno. Ako ima kaj idealnosti v sebi, naj misli na to, kje bo v d u h u srečnejši in zadovoljnejši. Odstrašiti naj se ne dá, če ga radi izbere kakega stanu zasmehujejo in pravijo: škoda tega tam, ker bi naredil tu in tu toliko lahko. Ni res, pustite ga, ako hoče delati in ima res dobro voljo, bo tako na bolje zanj in za človeštvo. Oni, ki drugega spravi na napačno pot, ne vé, kako je drago eno življenje.

Ako torej res moraš služiti ali ako sam rad služiš, pojdi precej po maturi in ti ne bo žal. Ako nerad služiš in upaš, da se boš izvil pri naborih, ne ponujaj se sam. Ako si pa že na tem, da služiš, premisli, kako bi leto najboljšo izkoristil zase in za življenje.

Galicija in Lvov sta mnogo obrekovana, deloma po pravici, deloma ne, Poljaki niso posebno priljubljeni, ker se jih ne razume in so res marsikaj zakrivili, kar je pa pač vsak večji narod tudi; sicer so pa najzanimivejši slovanski narod, katerega zgodovino, življenje in mišljenje kakor literaturo spoznati je velikega pomena. V Lvovu so pešpolki: 30. (najbolj lvovski), 15., 80. in 95., torej dosti izbora.

Kdor si upa in se zanima, naj pride. Leto se mu bo nagradilo, pot je res dolga, misel na kak dopust domov se mora za 12 mesecev že opustiti — a kaj vsega mlada kri ne prenese. —¹⁾

O izobraženem proletarijatu.

E. T.

Razen iz strokovnih krogov se čujejo podobne pritožbe od čisto druge strani, namreč z dežele. »Dandanes hoče vse študirati!« A tega ne moremo tako zares vzeti. Kmetijstvu škodijo druge stvari veliko bolj. Ljudje silijo v mesta, v tovarne; študiranje splohi v poštev ne pride. Dalje

¹⁾ Kdor rabi kakega pojasnila, ga posreduje uredništvo lista.

kaže statistika, da je primeroma najmanj dijaštva s kmetov — to pri nas ne velja — in še od teh gre večina v duhovski stan, kjer zares ni nobene nadprodukcije; največ jih pride iz trgovskih, potem iz uradniških družin. Dijaki z dežele torej za naše vprašanje sploh v poštev ne pridejo, in le pravično je, če se zahteva več akademično izobraženih ljudij iz kmečkih družin. Nočemo s tem reči, da naj se jih kar na debelo producira, tega se tudi ni bati; pač pa naj se spravi njih število v soglasje s številom dijaštva iz drugih stanov. S tem bi dobili izobraženi stanovi v večji meri poživljaljočega naraščaja iz onega sloja, ki je in ostane zdrava korenina narodova.

Le zaradi prevelikih stroškov jih gre tako malo študirati z dežele. Kdor hoče naval od univerz odvrniti, naj se raje ozre na kraje, kjer so srednje šole na razpolago. Stroški za učenje so tu veliko manjši, ker je učenec lahko pri stariših na stanovanju in hrani; vsak nižji uradnik, obrtnik itd. ima lepo priložnost, da da sina študirat, čeprav ni poseben talent; sploh tukaj so tla kakor nalašč za nadprodukcijo.

Kmet in trgovec stojita v istem razmerju v gospodarskem življenju, kakor ko zalagata univerze. Trgovec živi dandanes v sijajnih razmerah, kmetu je huda konkurenca že pred 50 leti končala dobre čase. In isti kapitalizem, ki je zredil družabni in gospodarski proletariat, goji in, lahko rečemo, mora gojiti tudi izobraženi proletariat. Bogatin se naveliča skupaj grabiti, denarja je za brezskrbno življenje dovolj in za študije tudi. In tudi kjer razmere niso tako sijajne, ni dosti drugače. Kar si je oče s trudom svojih rok prislužil, porabi sin za študije, da si pribori varno in ugledno službo pri državi. In tako gre stvar naprej, čim več ljudij je, ki jim omogoča kapitalizem brezskrbno življenje. O dostopu na visoke šole ne odloča predvsem talent in potreba naraščaja, ampak denar, Visokošolca stane življenje dandanes veliko več, kot pred enim rodом. Tudi to kaže, kako se študiranje bolj in bolj plutokratizira, in dokler bo v našem gospodarskem življenju moč kapitalizma rastla, bo vkljub vsem odredbam ostala tudi slaba stran tega pojava, izobraženi proletariat.

Pogovor.

Spisal Maksimov.

V živahnem pomenku sta sedla na klop. Nad njima je šumela košata lipa, naokrog je dehtel vonj po cvetju in zelenju, v Tivoli je igrala muzika okrogle poskočnice.

»Viktor, ali res misliš ostaviti našo vojsko? Pomisli, za kaj se bomo, za kaj hočemo delati? Narod je naš ideal, naš cilj, posvetiti narodu vse moči. Iz naroda za narod!«

»Peter, meni se hoče svobode. Sit sem že do grla vašega terorizma. Pojdi s svojimi frazami pitat nezrele otroke, jaz sem že dorastel. Z idea-

lizmom sem se udal vašim težnjam, z gnjevom zapuščam tebe in tvoje kompanjone.«

»Če si liberalec, pa bodi, saj si vendar lahko naš!«

»Fant, ali poznaš doslednost. Jaz stojim na materijalističnem svetovnem naziranju, jaz sem ateist, to ti povem v brk; ali si ti upaš odgovoriti, kaj si?«

»Radikalec.«

»Tvoj program?«

»Narodnost in demokratizem.«

»Ne bij samega sebe po zobeh! Demokrat si! Ravno zadnjič sem čul, da si trdil proti hudemu klerikalcu: Mi hočemo samo inteligentnih fantov, fantov iz inteligentnih krogov, kmetske le ime te vi! Saj se poznamo kot slaba roba. Zakaj se bahate, da stojite nad strankami. Ali se še spominjaš, kako si piskal pri demonstraciji. Pa ne samo ti. Kot skrajni demokrat si se zavzemal za kapitalista. Saj ne rečem, da nisi prav ravnal. Tudi jaz sem bil tak, a sem dosleden, ti pa nisi. In v šoli? Ali je bilo čuti kaj drugega kot politiko? Žlindra, monštranca in metla! Klerikalci so sicer fanatiki včasih, taki pa le ne kot vi. In pobožni ste postali nenkrat. Celo dveh procesij se udeležite. Saj še prilezete sčasoma med svetnike.«

»Ni res, samo ene!«

(Konec prihodnjič.)

Glasnik.

Iz naših društev. Član »Slov. dijaške zveze« tovariš Basaj (Danica) je ustanovil v svojem rojstnem kraju Suha pri Kranju ljudsko knjižnico, ki jo je prevzela S. d. z. v svojo last. — Tovariš Oblak (Danica) je ustanovil v Bukovem na Tolminskem gospodarsko in izobraževalno društvo. — Odbor »Danice« se je tako izpremenil. Podpredsednik tovariš Tomec, phil., gospodar tovariš Basaj, med. — Kdor se udeleži sestanka v Zagrebu, naj se nemudoma oglasi »Danici«, VIII. Lange Gasse 16/6 ali od 1. julija dalje predsedniku: Ivan Dolenc, phil., Sopotnica pri Škofji Loki, ki daje oziroma preskrbi tudi informacije za vseučiliščne študije.

Iz »Zarje«. Ciril in Metodov klub, zasnovan za proučevanje slovanske prosvete, se je bavil na dveh sejah s sledečimi točkami: I. seja: 1. Klubov program 2. načrt delovanja, 3. splošni bibliografični pojmi in sredstva, 4. splošni obšlovanski bibliografični viri. II. seja: Splošna ruska bibliografija: 1. retrospektivna, 2. tekoča (domača in tuja, tikajoča se ruskih razmer), 3. književni razvoj in bibliografija zgodovinskih ved, 4. znanstveni zavodi: a) vseučilišče, b) arhivi (državni, cerkveni, zasebni), c) cesarska akademija znanosti, d) ostala znanstvena društva raznih strok, 5. Glavna enciklopedična dela in zaključek. Predaval je tovariš Malnerič. — Na treh prijateljskih sestankih smo razmotrivali o raznih društvenih vprašanjih, posebno pa o vseučiliškem. Člani-pevci so sodelovali pri dveh veselicah društva »Domovine«. — Klub za proučevanje dijaškega vprašanja je imel eno sejo. — Povodom vseučiliških slavnosti v Zagrebu smo poslali vsled zakasnele obvestitve sledečo brzojavko:

»Zastava mladine ponosno naprej,
ob uri radostni veselo zavej,
Ti narodu bodi branitelj,
Strossmayerjev duh mu rešitelj!«

B. S.